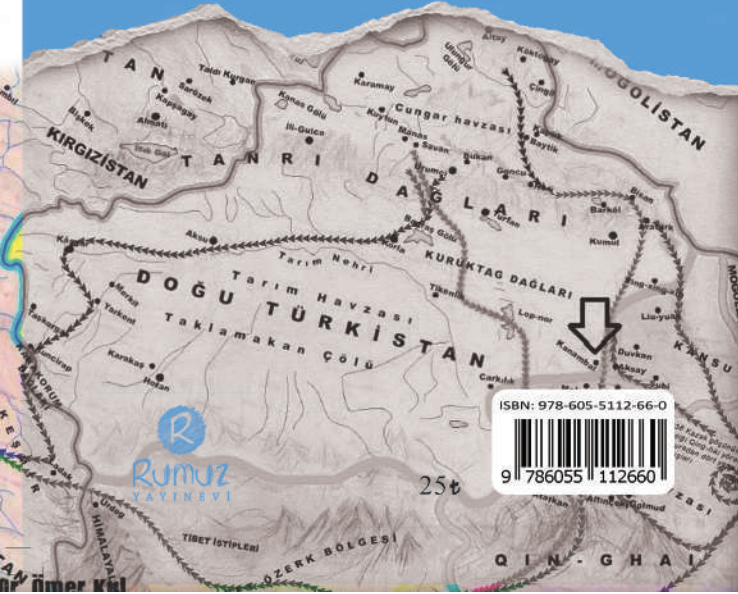

Doğu Türkistanlıların temel sorunları ve talepleri nelerdir?
Türkiye'deki Doğu Türkistan teşkilatları neye göre ayrılmıştır?
Neden tek çatı, tek görüş etrafında toplanamamaktadırlar?
Yurt dışında Doğu Türkistan mücadelesi nasıl yürütülmektedir?
Doğu Türkistan İslam Hareketi hakkında neler söylenebilir?
Sovyetler Birliği/Rusya Federasyonu'nun Doğu Türkistan politikası nedir?
İnsan Hakları Örgütlerinin Doğu Türkistan raporu veya çalışmaları var mıdır?
Doğu Türkistan'ın Türk Cumhuriyetleriyle ilişkileri nasıldır?
Doğu Türkistan'ın stratejik olarak önemi nedir?
Kültürel ve dini açıdan Doğu Türkistan'da yaşananları nasıl değerlendirirsiniz?
Doğu Türkistan'da yaşayan Türklerin nüfusu ne kadardır?

Dr. Ömer KUL 100 soru ve cevapla anlatıyor...

ÖMER KUL

100 SORUDA DOĞU TÜRKİSTAN

100 SORUDA DOĞU TÜRKİSTAN

ÖMER KUL

•

SORUDA DOĞU TÜRKİSTAN

Genel Yayın Koordinatörü

Nihat YALÇIN

Hazırlayan

Dr. Ömer KUL

Editör

kitapeditoru.com

Grafik&Kapak Tasarım

Ashlan EKŞİOĞLU

100 SORUDA DOĞU TÜRKİSTAN

Rumuz Yayınları: 56

Tarih Serisi: 19

1. Baskı İstanbul, Kasım 2017

Baskı ve Cilt: Aktif Matbaa ve Reklam Hiz.
San. Tic. Ltd. Şti.

Adres: Söğütlüçeşme mah. Halkalı Caddesi
No: 245/1-A Küçükçekmece/İSTANBUL

Tel: 212 698 93 54-55

Sertifika No: 13978

ISBN: 978-605-5112-66-0

Adres: Murat Reis Mah.

Nuhkuyusu cad. No: 295/2

Üsküdar İstanbul

Tel: 0216 530 07 50

www.rumuzyayinlari.com

rumuzyayinlari@gmail.com

T.C. Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 27601

Bu eserin bütün yayın hakları Rumuz Yayınevi'ne
aittir. İzinsiz
Kaynak iktibas edilebilir.

Her Kitap Bir Rumuzdur...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	13
100 SORUDA DOĞU TÜRKİSTAN	
1.Doğu Türkistan nasıl yönetilmektedir?.....	17
2.Doğu Türkistan Çin Komünist Partisi'nde ve Pekin'de nasıl temsil edilmektedir?.....	18
3.Doğu Türkistanlıların temel sorunları ve talepleri nelerdir?.....	21
4.Çin'in Doğu Türkistan'a siyasi yaklaşımı nedir?.....	25
5.Doğu Türkistan mücadelesinin önemli şahsiyetleri kimlerdir?.....	26
6.Doğu Türkistan'ın Rus işgali dönemi hakkında neler söyleyebilirsiniz?.....	26
7.Doğu Türkistan neden ve ne zamandan beri Çin Halk Cumhuriyeti sınırları içinde dir?.....	27
8.Xin-jiang/Sincan Uygur Özerk bölgesi adı ne zaman konmuştur?.....	28
9.Doğu Türkistan'da Uygurların Türk olduğu biliniyor mu? Yani Türklük ve Turan bilinci var mı?.....	29
10.Türkiye'deki Doğu Türkistan teşkilatları neye göre ayrılmıştır? Neden tek çatı, tek görüş etrafında toplanamamaktadırlar?.....	30
11.Sürgün Hükûmeti ne demektir, ne tür işlevi vardır?.....	31
12.Doğu Türkistan'da bir sorun olmadığı söyleniyor. O zaman neden Uygur diasporası var ve neden Uygurlar Doğu Türkistan'ı terk ediyorlarlar?.....	32
13.Doğu Türkistan'daki Uygur olaylarını "Pantürkist terör olayları" ola-	

- rak tanımlayan Çin'in şimdilerde yaşananları "Panislamist terör olayları" olarak tanımlamasındaki nedenler nelerdir?.....33
- 14.**Doğu Türkistan için Türkiye Cumhuriyeti Devleti ne yapabilir?.....34
- 15.**Doğu Türkistan bağımsız olmayı mı istiyor, özerkliğinin devam etmesini mi?.....35
- 16.**Doğu Türkistan'da ne tür baskılar vardır?.....37
- 17.**Doğu Türkistan'ın kendi savunma birlikleri yok mudur?.....44
- 18.**Rusya ve Çin açısından Doğu Türkistan'ın önemi nedir?.....45
- 19.**Çin neden başka bölgelerdeki Müslümanlara dokunmuyor da Doğu Türkistan'daki Türklere baskı yapıyor?.....46
- 20.**Doğu Türkistan'da ne tarz faaliyetler terör kapsamına girmektedir?.....47
- 21.**Doğu Türkistan'daki olaylarla ilgili bilgi Çin dışında bir kaynaktan alınabiliyor mu?.....49
- 22.**Çin'in "Türkiye üzerinden Suriye'ye geçip IŞİD'e katılan Uygurlar var. Burada eğitim alıp Doğu Türkistan'a gelip terör faaliyeti yapıyorlar." beyanatı doğru mudur?.....49
- 23.**Doğu Türkistan için savaş verecek özel birlikler yetiştirilen bir yer var mıdır? Batı ülkelerinin desteğiyle böyle birlikler yetiştirildiği iddiası doğru mudur?.....50
- 24.**Hem Doğu Türkistan Türkleri hem de Çin açısından bölgedeki en önemli sorun nedir?.....51
- 25.**Milliyetçi Çin ve Komünist Çin yönetimleri dönemlerinde Doğu Türkistan açısından mücadelede farklılık olmuş mudur?.....52
- 26.**Doğu Türkistan'da eğitimin genel yapısı nasıldır?.....53

- 27.**Doğu Türkistan'da Türkler hangi iş sektörlerinde çalışmaktadır ve Türkler arasında işsizlik oranı nedir?.....56
- 28.**Çinli göçmenler bölge demografisini ve ekonomiyi nasıl etkilemektedir?.....58
- 29.**Bölgenin iktisadi kapasitesi bugün nedir ve gelecekte ne olabilir?.....59
- 30.**Türkiye-Çin arasındaki ekonomik ilişkiler ne düzeydedir?.....61
- 31.**Türkiye ve Doğu Türkistan arasında ekonomik ilişki var mıdır, varsa boyutu nedir?.....62
- 32.**Çin'in Doğu Türkistan'a ekonomik kalkınma projeleri yaptığı söyleniyor, bunlar doğru mudur? Doğruysa ne tür yatırımlar, hangi bölgelere yapılmıştır?..... 63
- 33.**Çin'in kentsel dönüşüm projeleri bir politika gereği midir?.....64
- 34.**Doğu Türkistan Türklerin en eski yurdu mudur? Tarihte bu bölgede hangi Türk devletleri kurulmuştur?.....66
- 35.**Yakın zamanda Doğu Türkistan'da bağımsız bir devlet kurulmuş mudur?.....68
- 36.**1933 Kâşgar ve 1944 Gulca Doğu Türkistan İslam Devletleri nasıl yıkılmıştır? Ayrıntılarıyla anlatır mısınız?.....69
- 37.**Bölgenin son işgaliyle yaşananlar nelerdir?.....73
- 38.**Doğu Türkistan'da yaşanan göçleri biraz daha açıklar mısınız? Yaşanan göçler sonucu Doğu Türkistanlılar dünyanın hangi ülkelerine yayılmışlardır?.....75
- 39.**Doğu Türkistan'dan Türkiye'ye göç olmuş mudur? Ne zaman olmuştur, kısaca bilgi verir misiniz?.....76
- 40.**İsa Yusuf Alptekin kimdir?.....76

41. Bugün Türkiye'deki Doğu Türkistan diasporası ne durumda?.....80
42. Yurt dışında Doğu Türkistan mücadelesi nasıl yürütülmektedir?.....82
43. Tibet işgali ve mücadelesiyle Doğu Türkistan arasında bir ilişki var mıdır?.....83
44. Doğu Türkistan tarihinin kronolojisi hakkında ne söyleyebilirsiniz?.....84
45. Doğu Türkistan İslam Hareketi hakkında neler söylenebilir?.....90
46. Sözde Uygur terör tehdidi hakkında gerçekte bilinenler nelerdir?.....94
47. "Teröre Karşı Küresel Savaşta Çin ve Uygurların Geleceği" hakkında neler söylemek istersiniz?.....104
48. 5 Temmuz 2009 Urumçi olayları hakkında bilgi verir misiniz?.....105
49. Doğu Türkistan kim tarafından, ne zaman işgal edilmiştir?.....111
50. Rabia Kadir kimdir? Hakkında söylenenler doğru mudur?.....112
51. Doğu Türkistan'da yaşayanlar kendi tarihlerini biliyorlar mı?.....113
52. Doğu Türkistan'da yetişmiş devlet adamları yok mudur?.....114
53. Doğu Türkistan'da özerk bölge yasaları uygulanmıyor mu?.....116
54. Osman Batur Han kimdir?.....116
55. Yalta Konferansı'nın Doğu Türkistan açısından önemi nedir?.....122
56. Şangay İşbirliği Örgütü nedir?.....125
57. 1949 sonrasında yaşanan göç hadiseleri sürecinde göç edilen ülkelerin tutumları nasıl olmuştur?.....129
58. Doğu Türkistan'a neden Uyguristan denmemiştir?.....132
59. 1949'dan günümüze uzanan Doğu Türkistan üzerindeki Çin politi-

- kaları hakkında bilgi verir misiniz? 133
- 60.**Türkiye, Doğu Türkistan'ın işgalini nasıl karşılamış ve o günden bugüne Doğu Türkistan politikası ne olmuştur?.....136
- 61.**Sovyetler Birliği/Rusya Federasyonu'nun Doğu Türkistan politikası nedir?.....137
- 62.**Hindistan-Çin ilişkileri ve Hindistan'ın Doğu Türkistan konusuna yaklaşımı hakkında neler söylenebilir?.....138
- 63.**ABD'nin Doğu Türkistan politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz?.....141
- 64.**Japonya'nın Doğu Türkistan politikası nedir?.....147
- 65.**AB'nin konuya bir duyarlılığı var mıdır?.....148
- 66.**İnsan Hakları Örgütlerinin Doğu Türkistan raporu veya çalışmaları var mıdır?.....149
- 67.**Doğu Türkistan-Türkiye ilişkileri nasıldır? Heyetler yoluyla iletişim sağlanmakta mıdır?.....149
- 68.**Tarihte Doğu Türkistan-Osmanlı ilişkileri nasıldır.....153
- 69.**Dünya Uygur Kongresi nedir?.....156
- 70.**Doğu Türkistan teşkilatlarının birbirleriyle ilişkisi nasıldır?.....157
- 71.**Cumhuriyet Dönemi Türkiye-Çin (Doğu Türkistan) ilişkilerinin gelişim süreci hakkında neler söylemek istersiniz?.....157
- 72.**Doğu Türkistan'ın Türk Cumhuriyetleriyle ilişkileri nasıldır?.....161
- 73.**Doğu Türkistan'ın İslam ülkeleriyle ilişkisi nasıldır?.....162
- 74.**Doğu Türkistan'ın stratejik olarak önemi nedir?.....164
- 75.**Uluslararası hukuka göre Doğu Türkistan'ın sosyal ve siyasal hakları nelerdir?.....166

- 76.**Çin'in hangi ülkelerle ekonomik ve terörle mücadelede işbirliği anlaşması vardır?.....167
- 77.**Çin hangi uluslararası örgütlere üyedir? Bu üyelikleriyle Uygurlara ne tür baskılar yapabilmektedir?.....169
- 78.**Doğu Türkistan'ın istiklali hususuna şahsi faydamız nasıl dokunabilir ve hangi yöntemlere başvurmamız icap eder?.....171
- 79.**Doğu Türkistan'ın Çin içinde bir geleceği var mı?.....173
- 80.**Olumlu bir projeksiyon yaparsak neler olabilir? Olumsuz bir projeksiyon yaparsak neler öngörüülebilir?.....174
- 81.**Doğu Türkistan coğrafyası ve sınırları hakkında bilgi verir misiniz?.....178
- 82.**Doğu Türkistan'a neden bu isim verilmektedir, Batı Türkistan ve/veya Türkistan neresidir?.....182
- 83.**Doğu Türkistan'ın geçmişten günümüze dinî durumu hakkında neler söylemekistersiniz?.....185
- 84.**Eğitim açısından Doğu Türkistan'la ilgili neler söyleyebilirsiniz?.....188
- 85.**Kültürel ve dinî açıdan Doğu Türkistan'da yaşananları nasıl değerlendirirsiniz?.....190
- 86.**Doğu Türkistan'ın tarihî ve kültürel değerleri için neler söyleyebilirsiniz?.....191
- 87.**Doğu Türkistan'ın önemli kütüphaneleri hakkında bilgi verebilir misiniz?.....192
- 88.**Doğu Türkistan'ın kıymetli yazma eserleri var mıdır?.....193
- 89.**Doğu Türkistan'da kültürel değerler ve gelenekler yeni nesillere ne ölçüde

aktarılabiliyor?.....	193
90. Basın yayın kuruluşları ve medya hakkında neler söyleyebilirsiniz?.....	196
91. Kültürel saldırılar hakkında neler söylemek istersiniz?.....	197
92. Doğu Türkistan'da okuma yazma oranı nedir?.....	199
93. Doğu Türkistan'da kültürel hayat ve edebiyat ne durumdadır? Meşhur şairler veya düşünürler kimlerdir? Tiyatro ve sinema ne seviyededir?.....	200
94. Dinî ve etnik baskılar hakkında bilgi verebilir misiniz? Ramazan ayında sosyal medyada gösterilen Çin zulmünün gerçekliği nedir?.....	201
95. Doğu Türkistan'da hangi Türk boyları yaşamaktadır?.....	205
96. Doğu Türkistan'da yaşayan Türklerin nüfusu ne kadardır?.....	205
97. Doğu Türkistan'da millî ve kültürel varlığı koruyucu, geliştirici sivil toplum kuruluşlarına izin veriliyor mu?	207
98. Doğu Türkistan'da kadına bakış Türk töresine uygun mudur yoksa kadınlara ikinci sınıf insan muamelesi mi yapılmaktadır?.....	207
99. Doğu Türkistan'da doğum politikaları sadece Türkler için mi geçerlidir?.....	208
100. Doğu Türkistanlıların dinî yaşayışlarının Türkiye Müslümanlarından bir farkı var mıdır?.....	210
SONUÇ	211
BİBLİYOGRAFYA	214

ÖNSÖZ

Kadim Türk-İslâm yurdu Doğu Türkistan'ın dünü, bugünü ve yarını hakkında yapılmış olan bu çalışmayla bir nevi Doğu Türkistan hakkında bir el kitabı hazırlama gayreti içinde olunmuştur. Aslına bakarsanız 100 Soruda Doğu Türkistan çalışmasıyla ortaya konulan her konu hakkında ciltler dolusu eser kaleme alınabilir. Takdir edilir ki irdelenen konu çok geniş ve kapsamlıdır. Bu çalışma ile okuyucunun mevzu dâhilinde genel bir kanaat edinmesi ve bilgi sahibi olması hedeflenmiştir.

Doğu Türkistan'da bugün yaşananları ve muhtemelen gelecekte yaşanacakları anlamanın yolunun meselenin tarihî arka planının bilinmesiyle mümkün olabileceği kanaatindeyiz. Bu bağlamda Çin'in bölgeyle teması, Yakub Han Ba-devlet'in iktidarı, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkileri hem Çarlık hem Sovyet Rusyası'nın hem de 1991 sonrası Rusya Federasyonu'nun bölgeyle ilişkilerine de bu çalışma ile değinilmiştir. 1911-1949 arasında Doğu Türkistan'ı genel valiler eliyle yöneten Guo-Min-Dang (Milliyetçi Çin Partisi) idaresinin akabinde Çin'de iktidara gelen Mao Ze-dong (komünist idare) döneminde yaşananların bilinmesinin de bugünkü durumu anlamada önemli bir veri olacağına inanıyoruz. Ayrıca 1949 yılında “vatan için vatandan ayrılmak” zorunda bırakılan Doğu Türkistanlıların, memleket davaları uğruna hariçte yaptıklarının gün yüzüne çıkarılması ise bizim nazarımızdan meselenin sağlıklı değerlendirilmesi adına diğer önemli bir husustur. Yine Doğu Türkistan'da komünist idare tarafından halkın dinî ve millî hassasiyetlerine karşı uygulama sahasına konulan göç siyaseti, zorunlu kürtaj gibi çeşitli yaptırımlarla gözetilen amaç ve hedeflerin bilinmesi de hâlihazırdaki durumun ve muhtemel yaşanacakların yorumlanmasını kolaylaştıracaktır.

11 Eylül saldırılarından sonra dünya devletlerince geliştirilen “teröre karşı küresel savaş stratejileri”nin dikkatle irdelenmesi de Doğu Türkistan meselesinin anlaşılması açısından faydalı olacaktır. Öte yandan radikal terör gruplarının Doğu Türkistan meselesine kimler tarafından ve ne

amaçla dâhil edilmek istendiği bahsi de aydınlatılması gerekli olan bir konudur.

ABD'nin Hindistan başta olmak üzere bölge devletlerini stratejik ortak olarak ifade etmesi ve askerî işbirlikçilerini artırma yoluna gitmesi çalışmamız dâhilinde dikkate değer bir diğer ayrıntı olarak okuyucunun nazarına sunulmuştur. Çin'in Güney Çin Denizi'nde suni adalar oluşturma projesiyle gelişen ekonomik ve askerî gücünün Doğu Türkistan meselesine etkilerini bu çalışmada görmek mümkün olacaktır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türkistan'da ortaya çıkan bağımsız Türk devletlerinin durumu, Şangay İşbirliği Örgütü'nün kurulması ve çalışma şartlarıyla gelinen son noktanın değerlendirilmesi de eserimizde Doğu Türkistan meselesi ile alakalı olarak üzerinde durulan başka bir konu olmuştur. Yine Çin'in bir iç problem olarak gördüğü Tibet, İç Moğolistan, Hong Kong, Folungong Ruhani Hareketi ve Demokratik Çinlilerin komünist rejime karşı hareketleri de Doğu Türkistan meselesinin anlaşılması adına değinilen önemli noktalar dandır. Suriye iç savaşına Çin'in ilgisi, tarihî İpek Yolu'nu yeniden ihya projesi, Kazakistan üzerinden Avrupa'ya otoban yapılması projesi, Türkiye-Çin ilişkilerine Çin'in bakışı ve benzeri konular hakkında da bilgiler verilmiştir. Çalışmada bu konulara ilaveten Doğu Türkistan İslâm Hareketi ile Türkistan İslam Partisi hareketlerinin de Doğu Türkistan meselesi ile ilgileri değerlendirilmiş, DAES terör örgütü ile Taliban ve El-Kaide örgütlerinin sözde Uygur cihatçılarıyla irtibatları da mercek altına alınmıştır.

Bahsi geçen konular alt başlıkları ve ilavelerle beraber ele alındığında 100 Soruda Doğu Türkistan isimli bu çalışmamızla Doğu Türkistan meselesine dair Türkiye başta olmak üzere İslâm dünyasının, Türk dünyasının ve diğer dünya devletlerinin, uluslararası teşkilatların ve sivil toplum kuruluşlarının ilgi ve alakalarını değerlendirme fırsatı bulunmuştur. Bu bağlamda okuyucuya Doğu Türkistan meselesi gerçeğinin dünü, bugünü ve yarınını derli toplu okuyabileceği bir el kitabı kazandırma hedeflenmiştir.

Doğu Türkistan meselesi ile ilgili birok bilgi kirliliğinin olduğu bir nemde konuya hassasiyetle yaklaşan ve meseleyi bütün yönleriyle ele alıp okuyucusunu bilgilendirme arzusunda olan Rumuz Yayınevi sahibi Nihat Yalm'a ve ekibine uruşları vesilesiyle şükranlarımı sunuyorum. alışmanın haklı avalarına bir hizmet olacağı ümidiyle başta Uygur Türkleri olmak üzere, konu hakkında araştırma yapacaklara, meseleyi ini, millî ve insani yönden takip edenlere katkılar sağlayacağımı mit ediyor, okuyucularımıza en kalb teşekkürlerimi sunuyorum.

Dr. Ömer KUL

26 Ađustos 2017/İstanbul